

Отже, банківська система відіграє важливу роль у післявоєнній відбудові економіки, надаючи кредитування та фінансування, необхідні для розвитку та відновлення інфраструктури, бізнесу та підтримки населення. Також можливо створення спеціалізованих банків задля підтримки певних галузей, щоб полегшити їхнє відновлення. Не варто забувати і про діджиталізацію, яка значно спростить роботу банків.

Список використаних джерел:

1.Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. 2023. С.4-5. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=7 .

2.Новосьолова О., Рудик С. Розвиток банківського сектору у повоєнному відновленні. Синергія науки та бізнесу у повоєнному відновленні Херсонщини : Міжн.наук.-практ. конференція, 26 квіт. 2023 р. С. 48. URL: https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/9085/СИНЕРГІЯ%20НАУКИ%20І%20БІЗНЕСУ_Том%202.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=47.

3. Прем'єр-міністр: Завдяки МВФ і країнам G7 Україна отримає доступ до 115 млрд доларів довгострокової підтримки. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-zavdiaky-mvf-i-krainam-g7-ukraina-otrymaie-dostup-do-115-mlrd-dolariv-dovhostrokovoi-pidtrymky>.

Макаренко О.І.

*Економіка, аспірант 2-го року навчання
Інститут демографії та проблем якості життя НАН України*

ЗАПУСК НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

За прогнозами провідних вітчизняних демографів щодо змін вікової структури населення [1], у короткостроковій і довгостроковій перспективі ситуація зі станом пенсійної системи України, а також можливостями Пенсійного фонду України, який функціонує на принципах солідарної системи пенсійного забезпечення, суттєво ускладнюватиметься.

Зростаючі обсяги видатків держбюджету на пенсійне забезпечення в Україні сьогодні досягли критичного стану, що потребує невідкладних кроків щодо подолання цієї проблеми.

Важливим елементом вирішення цієї проблеми може стати запуск накопичувальної складової пенсійної системи, але чи є інституційні можливості здійснити це в найближчі роки, враховуючи зовнішню збройну агресію, демографічні тренди та стан економіки України?

За підсумками 2023 р. загальні видатки бюджету Пенсійного фонду України становили 769 млрд грн., в структурі яких більше половини прямого та непрямого (через ЄСВ працівників державного сектора) бюджетного фінансування [2].

Аналогічні тенденції спостерігались і в розвинутих країнах: так, між 2000 і 2020 р. по країнах ОЕСР у середньому загальні (приватні та державні) пенсійні витрати зросли на 1,5% ВВП з 7,9% до 9,4%. Демографічні зміни вікової структури населення сприяли збільшенню пенсійних видатків на 2,5% ВВП. Це збільшення було частково компенсовано зростанням показника кількості працюючих у літньому віці, що було результатом політики сприяння та заохочення до праці пенсіонерів. Очікується, що в розвинутих країнах до 2035 р. старіння ще більше посилить витратний тиск в середньому на 3,5% ВВП [3].

Підвищення рівня зайнятості пенсіонерів за цей же період знизило загальні витрати на пенсійне забезпечення у розвинутих країнах на 1,1% ВВП в середньому, поглинаючи близько 40% демографічного тиску. Вищий рівень зайнятості зменшує відношення витрат на пенсії за двома каналами: за рахунок збільшення продуктивності (ефект ВВП) і конкретно через пенсійний вік, оскільки це передбачає менше отримувачів пенсій.

В Україні, з одного боку, збільшення смертності населення унаслідок військової агресії росії може знизити пенсійні витрати, але падіння ВВП призводить до збільшення фінансування пенсій (як частки ВВП).

Схожа картина спостерігалась у розвинутих країнах у період подолання наслідків епідемії COVID-19: так, у Франції внаслідок економічного спаду упродовж 2019–2020 рр. видатки на пенсії зросли з 13,7% до 14,7% ВВП. У США при кореляції середньострокової перспективи використання резервного фонду соціального забезпечення та медичного страхування очікується його вичерпання у 2033 році (хоча у попередніх прогнозах – у 2034 р.). Також суттєвим фактором впливу на фінансування пенсій в розвинутих країнах була волатильність фінансових ринків (в частині зниження вартості активів накопичувальної складової пенсійних систем [4]).

Окрім волатильності фінансових ринків, на накопичувальні складові пенсійних систем суттєво вплинуло старіння населення, зростання тривалості життя, економічні кризи та низькі процентні ставки.

До 2017 р. в Україні діяла єдина пенсійна система, за якою пенсійний вік становив 55 років для жінок і 60 років для чоловіків. У 2017 р. з метою нівелювання впливу старіння населення та стабілізації демографічного навантаження на пенсійну систему було запроваджено новий підхід (коридор пенсійного віку, тобто діапазон пенсійного віку, в якому особа може вийти на пенсію за власним бажанням), за яким пенсійний вік поступово підвищується: до 65 років для чоловіків і 63 років для жінок.

Пенсійний коридор дозволяє людям вибрати найбільш зручний для них вік виходу на пенсію. Однак, слід зазначити, що пенсія, яка виплачується за власним бажанням, буде нижчою, ніж пенсія, яка виплачується за віком.

У 2023 р. пенсійний коридор в Україні становив від 60 до 65 років для чоловіків і від 58 до 63 років для жінок.

З урахуванням зазначеного, на можливість запуску накопичувальної складової пенсійної системи України найбільш суттєвим вбачається вплив наступних факторів:

співвідношення виплат (benefit ratio), що визначається відношенням середньої зарплати до середньої пенсії;

покриття (coverage ratio), що визначається відношенням кількості тих, хто досяг пенсійного віку, до тих, хто отримує пенсію;

ринок праці (labor market), що визначається відношенням кількості тих, хто отримує пенсію, до тих, хто досяг віку 65 років (верхня межа пенсійного коридору);

демографічний тиск (demographics), що визначається відношенням кількості тих, хто досяг віку 65 років, до кількості осіб у віці 16–64 роки;

частка праці (labour share), що визначається відношенням фонду оплати праці до ВВП.

За розрахунками автора, в Україні демографічний тиск у структурі пенсійних видатків має найбільш вагомий вплив і складає щонайменше 25%.

Подібна проблема має місце також і в розвинутих країнах – вплив старіння населення на ВВП Німеччини, Італії, Японії, Нідерландів та Словенії за останні п'ять років спричинив збільшення пенсійних витрат на 4% ВВП.

Розрахунки, наведені у таблиці, дозволяють зробити припущення щодо скорочення у подальшому загальної кількості пенсіонерів за віком і скорочення (у відносному вимірі) пенсійних видатків першого рівня пенсійної системи в Україні.

Таблиця 1

Розрахунок впливу основних факторів на можливість запуску накопичувальної складової пенсійної системи в Україні

Дата	в - benefit ratio	c - coverage ratio	l - labor market	d - demographics	ls - labour share	Видатки на пенсії до ВВП, %
01.01.2018	0,3174	0,7320	1,6829	0,2427	0,6142	5,8
01.01.2019	0,2767	0,7443	1,6316	0,2469	0,6148	5,1
01.01.2020	0,2982	0,7421	1,5846	0,2535	0,6212	5,5
01.01.2021	0,2699	0,7398	1,5437	0,2581	0,6133	4,9
01.01.2022	0,2984	0,7410	1,4993	0,2615	0,6212	5,4
01.01.2023	0,3656	0,7382	1,5056	0,2616	0,6220	6,6
01.10.2023	0,3685	0,7391	1,4936	0,2615	0,6179	6,6

Джерело: авторська розробка на основі [2]

У той же час, тренд коефіцієнту заміщення не дозволяє стверджувати про зниження демографічного тиску на пенсійні видатки в структурі ВВП у найближчі роки, що фактично унеможлиблює запуск накопичувальної складової пенсійної системи в Україні.

Список використаних джерел:

1. Лібанова Елла: «40 мільйонів нас уже не буде. Або це будуть не українці» URL: https://lb.ua/news/2024/01/29/595959_ella_libanova_40 mln_naselennya_vzhe.html <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>.

2. Пенсійний фонд України. Звіти про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2018-2023 роках. Пенсійний фонд України URL: <https://www.pfu.gov.ua/>.

3. Pensions at a Glance 2021 OECD and G20 indicators. OECD. – 2021. – URL: <https://www.oecd.org/publications/oecd-pensions-at-a-glance-19991363.htm>.

4. World Economic Forum. The Global Risks Report 2023. 18th Edition . World Economic Forum. – 2023. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2023>.

Марчук Д.О.

*ОПП “Корпоративні фінанси”, 3 курс бакалаврат
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник - д.е.н, професор,
професор кафедри банківської справи та страхування
Івасів І.Б.*

ФУНКЦІОНУВАННЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

За умов посилення глобальної фінансової нестабільності відбувається зниження ефективності монетарної політики. Особливо це проявляється в країнах з перехідною економікою, як Україна. Відмінності в економічних та інституційних умовах порівняно з розвиненими країнами роблять традиційні підходи менш ефективними. Глобалізація фінансових ринків, надмірне зростання зовнішньої заборгованості та мобільність спекулятивного капіталу ускладнюють ведення монетарної політики. Це може призвести до зниження її ефективності та зростання економічної нестабільності.

Класичне пояснення фінансової нестабільності здійснено відомим американським економістом І. Фішером [1], на думку якого, нестабільність сильно скорегована з макроекономічними циклами і, зокрема, з динамікою сукупної заборгованості в економіці.

Фінансова нестабільність - це стан, коли на фінансових ринках спостерігаються значні коливання цін, курсів валют, процентних ставок, що може призвести до системних ризиків. В таких умовах монетарна політика, що використовується центральним банком для регулювання грошової маси та процентних ставок, стає особливо важливою [1].

Монетарна політика - це сукупність заходів, які використовує центральний банк для регулювання грошової маси та процентних ставок в економіці. Ця політика має на меті забезпечити стабільність цін, сприяти економічному зростанню та зайнятості [2].

Центральний банк може впливати на процентні ставки, змінюючи свою облікову ставку, може змінювати резервні вимоги, які є часткою депозитів, які банки повинні тримати в резерві, а також купувати або продавати цінні папери на відкритому ринку, щоб впливати на грошову масу.